

gemeente Rheden

Gemeenteraadsverkiezingen 2022

**Verslag van informateur Ronald Paping
aan de gemeenteraad van Rheden**

Rheden, 30 maart 2022

Voorwoord

De Rhedense kiezer heeft gekozen voor hun volksvertegenwoordigers de aankomende vier jaar. Met deze gemeenteraad zijn de Rhedense inwoners vertegenwoordigd door partijen die het een eer en een verantwoordelijke taak vinden om samen het bestuur van Rheden te vormen.

Nadat bekend werd dat GroenLinks de grootste partij is geworden, heeft lijsttrekker Tim Endeveld mij gevraagd of ik informateur wilde worden. Met buitengewoon veel plezier heb ik de afgelopen periode gewerkt voor uw gemeenteraad en heb ik zonder uitzondering goede en plezierige gesprekken gevoerd met alle partijen. Ik heb mijn uiterste best gedaan om alle partijen, in totaal 11 gesprekken, goed tot hun recht te laten komen. Ook hier wil ik hen danken voor hun openhartigheid en het delen van hun politieke en maatschappelijke passies.

De opdracht is verstrekt door GroenLinks, maar mijn verslag is nadrukkelijk gericht aan de gehele gemeenteraad van Rheden.

Mijn rapportage kan in zekere mate dubbel worden ontvangen. Bij het vormen van een coalitie betekent het automatisch dat er ook een oppositie wordt gevormd. En met de ambities die de meeste partijen hebben uitgesproken, betekent dit dat partijen teleurgesteld zijn als mijn advies anders is dan zij hadden gehoopt. Daar heb ik alle begrip voor.

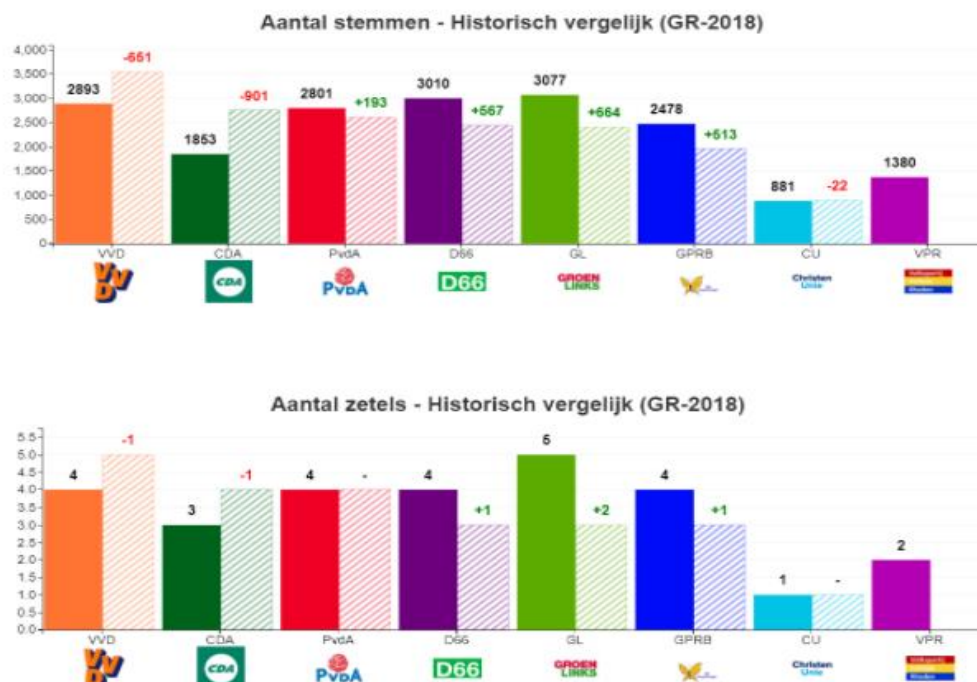
Ik ga ervan uit dat u met mijn advies een spoedige start kunt maken met het formeren van een bij Rheden passende coalitie.

Het was mij een eer en genoeg om informateur te mogen zijn.

Ronald Paping

1. Inleiding

Op maandag 14 maart, dinsdag 15 maart en woensdag 16 maart vonden de verkiezingen voor een nieuwe gemeenteraad plaats. Dit leidde tot de volgende verkiezingsuitslag:

Het opkomstpercentage is 51,60%. Bij de verkiezingen in 2018 was dit 54,80%.

De verkiezingsuitslag leidt tot de volgende zetelverdeling in de raad (volgorde op basis van verkiezingsuitslag):

Partij	Zetels
GroenLinks	5 (+2)
D66	4 (+1)
VVD	4 (-1)
PvdA	4
GPR Burgerbelangen	4 (+1)
CDA	3 (-1)
VPR	2 (+2)
ChristenUnie	1
Totaal	27

Aan de verkiezingen deden acht politieke partijen mee. Zoals nagenoeg bij alle verkiezingen, zijn ook deze keer de nodige verschuivingen te constateren. De meest opvallende verschuiving is het ontbreken van de SP met 4 zetels, de winst van GroenLinks met 2 zetels, waardoor ze met 5 zetels de grootste partij zijn en de winst van de nieuwe partij VPR met 2 zetels. Daarnaast is het opvallend dat een groot aantal partijen 4 zetels heeft (D66, VVD, PvdA en GPR/B), de 'lokale partijen' (GPR/B en VPR) in totaal zijn verdubbeld van 3 naar 6 zetels, de huidige coalitie de meerderheid heeft behouden, de VVD en het CDA beide een zetel hebben verloren en de VVD niet meer de grootste partij is. Ten slotte hebben zowel D66 als GPR/B een zetel winst en blijven de PvdA en ChristenUnie gelijk. Er zijn 14 zetels nodig voor een meerderheid in de raad.

Met dit verslag beschrijf ik in grote lijnen wat de uitkomsten zijn van de gevoerde gesprekken. Hierbij wil ik benadrukken dat de uitspraken en standpunten van partijen die ik beschrijf, mijn interpretatie is van de gesprekken en de ontvangen documenten.

Vervolgens geef ik aan welke mogelijkheden van besturen er zijn voor de aankomende vier jaar en welke mogelijkheden er zijn om te komen tot de vorming van een coalitie. Tot slot geef ik u een advies over het vervolg.

2. Opdracht

Direct na het bekend worden van de verkiezingsuitslag voor de gemeenteraadsverkiezingen in de gemeente Rheden, heeft de grootste partij, GroenLinks, het initiatief genomen om een proces op te starten voor de vorming van een nieuw gemeentebestuur. Het is in Rheden gebruikelijk dat de grootste partij de leiding neemt in het voeren van de onderhandelingsgesprekken en het aanwijzen van een informateur. Hiervoor heeft GroenLinks een opdracht geformuleerd (zie bijlage 1)

Als informateur ben ik aan de slag gegaan met de opdracht en heb ik met ondersteuning van de griffier Sander Engelen, met alle politieke partijen, burgemeester en gemeentesecretaris gesproken. Deze gesprekken vonden plaats op woensdag 23 maart en vrijdag 25 maart. Als leidraad van de gesprekken gold dat deze gevoerd werden aan de hand van de twee hoofdvragen uit de opdracht:

- 1. Wat is de meest passende en gedragen bestuursvorm voor Rheden?**
- 2. Welke samenstelling van een nieuwe coalitie is kansrijk?**

Omdat GroenLinks waarde hecht aan een open en transparant proces, is de opdracht aan de informateur openbaar gemaakt en is dit verslag voor alle partijen gelijktijdig openbaar. Daarnaast worden alle stukken die de informateur tot zijn beschikking heeft gedeeld met de politieke partijen. De volgende documenten zijn gebruikt in deze verkenning¹:

- Overdrachtsdocument gemeenteraad;
- Verkenning raadsakkoord, opgesteld door de raads werkgroep;
- Matrix verkiezingsprogramma, ingevuld door politieke partijen;
- Overzicht ingevulde stemhulp Mijn Stem;
- Informatiedocument ambtelijke organisatie, incl. brief burgemeester en gemeentesecretaris;
- Ontvangen stukken inwoners t.b.v. het (in)formatieproces.

De griffier ondersteunt de informateur op onafhankelijke wijze bij zijn opdracht.

3. Duiding verkiezingsuitslag

Alle partijen spreken hun zorgen uit over het teruglopende opkomstpercentage bij de gemeenteraadsverkiezing. De partijen geven aan dat een steeds groter deel van de inwoners niet vertegenwoordigd wordt, en dat is een zorgelijke ontwikkeling. De SP geeft aan dat doordat zij niet meededen met de verkiezingen, het gevaar op de loer ligt dat een deel van hun kiezers niet gehoord wordt. Dit maakt het nog belangrijker om in contact te komen met inwoners. Vooral moet geprobeerd worden inwoners die nu niet bereikt worden een stem te geven in participatieprocessen. Veel andere partijen erkennen dit probleem. Het signaal dat de kiezer geeft moet daarom gezien worden als aanleiding om inwoners meer te betrekken voor/bij gemeentelijke aangelegenheden.

Vrijwel alle partijen geven aan dat het politieke speelveld is veranderd en de kiezer een ander geluid heeft laten horen dan vier jaar geleden. Niet alleen omdat GroenLinks de grootste is, maar ook door het ontbreken van de SP en het toetreden van de nieuwe partij VPR.

Ondanks dat de huidige coalitiepartijen gezamenlijk hun meerderheid in de gemeenteraad hebben behouden, heeft geen van de partijen een voorkeur voor een nieuwe coalitie met de huidige samenstelling. Dit komt mede door de winst van GroenLinks en GPR/B en het verlies van CDA en VVD. Er zal dus verandering komen qua samenstelling en wellicht ook qua bestuursvorm.

Partijen verschillen van mening over de duiding van het aantal behaalde stemmen en de betekenis voor een nieuw te vormen coalitie. Zo zijn er tal van opties denkbaar om tot 14 zetels, een meerderheid in de raad, te komen. Dit kan 'over links', 'door het midden' en 'over rechts'.

4. Te verkiezen bestuursvorm

Vraag 1 van de meegegeven opdracht luidt: Wat is de meest passende en gedragen bestuursvorm voor Rheden? Bij het stellen van de vraag of partijen een voorkeur hebben voor een bepaalde bestuursvorm is conform opdracht vooral gesproken over het besturen met een raadsakkoord, raadsagenda, een coalitieakkoord of een combinatie daarvan. Als input is de verkenning raadsakkoord van de werkgroep gebruikt. Veel partijen verwezen ook naar dit document.

¹ Het document 'Memo Analyse Verkiezingsprogramma's' is wel aangeleverd bij de informateur, maar niet gebruikt in de informatieronde omdat een aantal partijen aangaven zich hierin onvoldoende te herkennen.

GroenLinks: Voorkeur voor een raadsakkoord, indien alle partijen enthousiast zijn. Zien potentie in een raadsagenda naast een coalitieakkoord, waarin de raad punten aangeeft waarover hij het aankomende jaar spreekt. Dus agenda bepalend en niet inhoudelijk. Denk aan het onderwerp burgerparticipatie. Dit betekent dus een coalitieakkoord op hoofdlijnen. Ook de onderwerpen voor het burgerberaad moeten niet dichtgetimmerd worden in het akkoord.

D66: Noodzaak voor bestuurlijke vernieuwing waarbij oppositie meer betrokken wordt. Zijn voorstander van een raadsakkoord, maar voor nu is de stap te groot. Groot voorstander om wel stappen te zetten, bijvoorbeeld via een coalitieakkoord met ruimte voor een raadsagenda (agendasetting). Belang om vooraf af te spreken welke onderwerpen raadsbreed worden opgepakt.

VVD: Te vroeg voor een raadsakkoord. Voorstander van coalitieakkoord op hoofdlijnen met onderwerpen voor een raadsagenda. Voorwaarde is dat dit onderwerpen zijn die er toe doen, geen onderdeel uitmaken van het coalitieakkoord en open worden besproken in de raad. Denk aan onderwerpen als *jeugdzorg, inrichting financiële stukken, kleine duurzaamheidsontwikkelingen, woningbouw etc.*

PvdA: Raadsakkoord komt voor nu te vroeg. Belangrijk dat coalitie een handreiking doet naar de oppositie. Daarom een coalitieakkoord op hoofdlijnen met daarnaast een raadsagenda waarin is opgenomen wat de raad belangrijke onderwerpen vindt de aankomende periode. Het coalitieakkoord moet helderheid geven op het gebied van doelen, budgetten en de stappen, maar niet in beton gegoten voor 4 jaar. In het akkoord ook ruimte bieden aan de oppositie.

GPR/B: Altijd al voorstander van een raadsakkoord. Belangrijkste voorwaarde is dat iedereen meedoet. Waar we het over eens zijn spreken we af, waar we het niet over eens zijn laten we open. We spreken af hoe we als raad werken en de wethouders zijn niet partij gebonden. Kijkend naar de praktijk is dit niet haalbaar. Wel belangrijk om stappen te zetten in de vorm van een raadsagenda. Hierin benoemt de raad onderwerpen die hij gezamenlijk wil behandelen. Dit past bij Rheden.

CDA: Niet enthousiast over een raadsakkoord. Dit leidt vooral tot veel bestuurlijke en ambtelijke druk. Een coalitieakkoord is slagvaardiger. Een hoofdlijnenakkoord zonder echte keuzes leidt vooral tot het vooruitschuiven van belangrijke besluiten. Daarom voorkeur voor een coalitieakkoord.

VPR: Geen raadsakkoord. Voorkom dat alle partijen op één hoop gegooid worden. Voorkeur voor coalitie en oppositie. Dit is een gezonde verhouding en is democratisch zuiverder. Kan een raadsagenda, waarin de raad als geheel onderwerpen benoemt om over te spreken, ondersteunen.

CU: Afgelopen 4 jaar lastig om oppositie erbij te betrekken. Dit moet anders. Voorstander van een raadsakkoord en voorstander van een raadsagenda, waarbij de raad zelf nadenkt welke onderwerpen op hem afkomt, kan prioriteren en (half)jaarlijks kan actualiseren. Belangrijke voorwaarde dat een grote meerderheid van de raad meedoet. Voor nu de voorkeur voor de zekerheid van een coalitieakkoord, aangevuld met een raadsagenda om de oppositie meer in positie te brengen.

De SP geeft de coalitiepartijen als tip mee om zich niet alleen op zichzelf te richten en de oppositie er beter bij te betrekken. Ook geeft de SP aan om transparant te zijn in het formatieproces.

De burgemeester geeft de nieuwe raad mee om na te denken over hoe hij als geheel beter in positie gebracht kan worden en wat hiervoor nodig is. De gemeentesecretaris geeft aan dat het werken met een raadsakkoord voor de organisatie in principe mogelijk is, maar ziet wel het gevaar dat het kan leiden tot meer discussie als zaken aan de voorkant niet zijn afgesproken. Daarnaast geeft de gemeentesecretaris aan dat als er gekozen wordt voor een coalitieakkoord, de voorkeur uitgaat naar

het benoemen van de gewenste resultaten en het kostenplaatje, en dat de uitvoering bij de organisatie ligt. In lijn met de nieuwe systematiek van de begroting.

Conclusie is dat een raadsakkoord onvoldoende gedragen wordt, maar dat er wel een sterke behoefte is om, naast een coalitieakkoord, wegen te zoeken waardoor de raad op onderwerpen beter in positie kan komen. Ik kom hier bij mijn advies op terug.

5. Politiek-bestuurlijke consequenties

Vraag 2 van de opdracht luidt: Welke samenstelling van een nieuwe coalitie is kansrijk? Hiervoor is tijdens de gesprekken gebruik gemaakt van de volgende ondersteunende vragen: Welke politieke keuzes liggen voor en wat zijn gevoelige onderwerpen? Wat zijn de wensen van partijen? Met wie willen ze samenwerken en met wie niet? Wat zijn kansrijke collegevarianten?

GroenLinks:

- *Belangrijke thema's en wensen:*

Stappen maken op het gebied van klimaat en duurzaamheid, ook met het burgerberaad. Voor afsluiting Posbank, terugdringen van de marktwerking in de zorg, betaalbare huisvesting, burgerparticipatie. Inwoners financieel ontzien, al lijkt aan een stijging van lokale lasten niet te ontkomen.

- *Coalitievorming:*

College waarin de groene en sociale waarden gerealiseerd kunnen worden. Logische partner hierin is PvdA, ook gezien landelijke ontwikkelingen. D66 wordt gezien als een goede partner. Daarnaast goed om ChristenUnie erbij te betrekken. Een krappe meerderheid is mogelijk, maar voorkeur voor bredere coalitie. Staan open voor de andere partijen. Vooral afhankelijk hoe zij op belangrijke punten erin staan. Ten slotte belangrijk om inwoners erbij te betrekken, ook bij de formatiefase.

D66:

- *Belangrijke thema's en wensen:*

Wens voor een progressief programma, met name op de thema's wonen, klimaat / energietransitie en burgerbetrokkenheid. Slagvaardig college is nodig om meters te maken. Op essentiële punten goede afspraken maken. Denkbaar om gewenste resultaten en doelen te beschrijven en de weg ernaar toe aan de raad overlaten. Jaarlijks kijken of het akkoord nog klopt. Ook bespreken met raad en samenleving. Voorkeur om Posbank besluit niet terug te draaien en het onderzoek af te wachten. Als blijkt dat huidige maatregelen onvoldoende zijn, is er ruimte voor verdere maatregelen. Lasten bij voorkeur niet laten stijgen, behalve als het nodig is voor de voorzieningen. Hechten veel belang aan burgerberaad en willen dit vaker inzetten.

- *Coalitievorming:*

Voorkeur voor een groene, sociale en liberale coalitie. Op het groene en sociale zijn GroenLinks en PvdA logische partners. Het liberale moet niet verdwijnen en kansengelijkheid is een belangrijk thema. ChristenUnie lijkt hier ook bij te passen. Voorkeur voor extra partij indien dit niet ten koste gaat van de slagvaardigheid en belangrijke thema's. Dit zou GPR/B kunnen zijn, waarbij het burgerberaad helpt om de verschillen over de energietransitie te overbruggen.

VVD:

- *Belangrijke thema's en wensen:*

Posbank is geen politieke keuze, er zijn al twee democratische raadsbesluiten genomen. Over de uitvoering van scenario D kan gesproken worden in de raad. Een stabiele financiële situatie is

belangrijk, niet meer uitgeven dan er binnenkomt. Lasten niet verhogen. Grootchalige energieopwekking zoals windmolens en zonnevelden is mogelijk onder bepaalde voorwaarden. Burgerberaad speelt een belangrijke rol. Bouwen naar woonbehoefte gebaseerd op onderzoek. Dat betekent nu geen extra sociale huur. Bouw inclusief en zet ook in op ouderen en hogere segmenten

- *Coalitievorming:*

VVD ziet zichzelf als betrouwbare coalitiepartner en heeft de voorkeur voor een liberale basis van GroenLinks, D66 en VVD. Daarbij hoort een extra partij waarmee recht wordt gedaan aan de verkiezingsuitslag. Daarnaast zorgt deze partij voor een stabiele en brede coalitie voor vier jaar.

PvdA:

- *Belangrijke thema's en wensen:*

Wens voor een sociaal, duurzaam en progressief programma. Hoge duurzaamheidsambities die bereikbaar zijn voor iedereen in combinatie met gelijke kansen. Woningbouw, kwetsbare wijken en energiearmoede zijn belangrijke thema's. Voorkeur om variant C voor de Posbank op te nemen in het coalitieakkoord. Zijn bereid om lasten te verhogen ten behoeve van voorzieningen.

- *Coalitievorming:*

Voorkeur voor een stabiele coalitie. Partijen moeten op elkaar aansluiten en elkaar vertrouwen. Zien een natuurlijke basis van GroenLinks, PvdA, D66 en ChristenUnie. Vanuit deze basis onderzoeken of en welke partij erbij past. VPR is uitgesloten op basis van grote programmatische verschillen. Zowel CDA als GPR/B is het onderzoeken waard. Posbank en duurzaamheid zijn dan lastige thema's. Als dit niet lukt gaat de voorkeur uit naar een coalitieakkoord op hoofdlijnen met de vier partijen met de handreiking naar de oppositie om ze actief te betrekken. De laatste optie is VVD, zij staan programmatisch verder dan CDA en GPR/B. PvdA hecht belang aan een onafhankelijke formateur.

GPR/B:

- *Belangrijke thema's en wensen:*

Neemt graag deel aan college. Op sociaal gebied goede samenwerking en veel overeenkomsten met linkse partijen. Op gebied van Posbank en windmolens meer aansluiting op rechts. Posbank plan D en geen windmolens op huidige locatie zijn erg belangrijke verkiezingspunten. Wel voorstander van klimaatdoelstellingen en zijn bereid om te kijken naar alternatieve locaties voor windmolens. Input van inwoners is belangrijk en neemt uitkomst burgerberaad in principe over. Zijn ook bereid om n.a.v. evaluatie Posbank te kijken hoe het toegankelijk en bereikbaar blijft. Terughoudend in verhogen lokale lasten.

- *Coalitievorming:*

Kunnen met alle partijen samenwerken en geen specifieke voorkeur. Wel voorkeur voor brede coalitie. Hebben een wethouders kandidaat met bestuurservaring buiten de politiek. Denken dat op sociaal gebied het over links kan, met afwijking van de thema's Posbank en energietransitie, met name windmolens. Voorwaarde dat deze twee thema's bespreekbaar zijn, waarbij er voor GPR/B weinig ruimte is om hiervan af te wijken. ChristenUnie kan zoals de huidige constructie deelnemen aan coalitie.

CDA:

- *Belangrijke thema's en wensen:*

Posbank in lijn van huidig besluit en monitoren hoe het gaat. Het besluit niet terugdraaien. Normalisatie van zorg en WMO, goede zorg centraal en niet de markt, vooral in jeugdzorg. Woonlasten laag houden, OZB niet structureel verhogen boven inflatie. Inkomsten verhogen kan via toeristenbelasting of betaald parkeren bij natuurgebieden. Inzetten op meer bouwen en 70%

betaalbaar wonen. Geen coffeeshops in de gemeente is een hard punt. Openingstijden winkels op zondag vanaf 12 uur. Inzetten op zon op dak, windmolens passen niet in Rhedens landschap. Steunen opdracht burgerberaad. Wel inzetten op biodiversiteit en recreëren.

CDA vindt het democratisch als de raad zelf gaat over het formeren en opstellen van raadsakkoord of agenda en niet belangengroepen die opkomen voor een specifiek belang i.p.v. het algemeen belang.

- *Coalitievorming:*

Op basis van verkiezingen is een linkse coalitie niet perse logisch. Linkse partijen hebben in totaal opzicht niet gewonnen i.v.m. de 4 zetels van SP. Lokale partijen wel. CDA brengt bestuurservaring mee. GroenLinks heeft vier jaar de begroting afgekeurd, dat helpt niet. Zien een college over links met 14 zetels als te krap. Voorkeur qua programma gaat uit naar: VVD, GPR/B, CDA, CU met daarbij D66 en anders PvdA. Huidige coalitie kan ook. CDA sluit niemand uit, maar zien op programmatisch gebied een coalitie met VPR niet voor de hand.

VPR:

- *Belangrijke thema's en wensen:*

Voor gemotoriseerd verkeer op de Posbank en het openhouden losloopgebied Rozendaalse veld. Inzetten op veiligheid, zoals cameratoezicht op bepaalde plekken en betere regulering van overlast, zoals omgeving waar veel arbeidsmigranten wonen. Tegen een AZC in Rheden. Oekraïense inwoners vormen tijdelijk een uitzondering. Inzetten op armoedebestrijding en betaalbaarheid energielasten. Zet in op woningbouw voor ouderen en doorstroming. Breng alle potentiële bouwlocaties in kaart, ook in het groen. In principe niet voor lastenverzwaring inwoners. Aanpassen aan klimaatverandering en inzetten op innovatie. Tegen windmolens en biomassacentrales.

- *Coalitievorming:*

Voorkeur voor een coalitie van VVD, GPR/B, CDA, VPR en ChristenUnie. Is een krappe meerderheid maar programmatisch mogelijk. Zijn bereid om een wethouder te leveren. Sluit geen partijen uit maar samenwerking met bijvoorbeeld GroenLinks is programmatisch lastig.

CU:

- *Belangrijke thema's en wensen:*

Maakt graag onderdeel uit van coalitie om zo meer te kunnen realiseren. Zien voor zichzelf de rol van het cement van de coalitie. Hadden moeite met afschaffen betaald parkeren en de bezuinigingen. Voorzieningen gaan voor lagere lasten. Wens om winkels zondagochtend gesloten te houden en door te pakken op de thema's duurzaamheid, energietransitie, circulaire economie en biodiversiteit.

- *Coalitievorming:*

Voorkeur om met partijen die voor het raadsakkoord zijn te beginnen en vervolgens andere partijen te vragen alsnog mee te doen. Zien een natuurlijke en programmatische coalitiebasis bij GroenLinks, D66, PvdA en ChristenUnie. Voorkeur voor breder draagvlak, vooral bij beslissingen met veel impact. Op basis van verkiezingsuitslag GPR/B uitnodigen. Als dit niet lukt lijkt het CDA logisch, i.v.m. ambitie op biodiversiteit etc. VVD als laatste omdat zij het minst progressief zijn op dit gebied. VPR ligt het verste weg qua programma en heeft daarom niet de voorkeur. Bij brede coalitie zijn ze bereid om geen wethouder te leveren. In geval van een krappe meerderheid zijn ze bereid dit wel te doen.

De SP wil de partijen meegeven om als coalitie transparant te zijn, ook in het formatieproces. De SP moedigt een coalitie over links aan met GroenLinks, D66, PvdA. Hier past de ChristenUnie bij voor stabiliteit. Gelet op de verkiezingsuitslag is het goed om ook met GPR/B te spreken. De SP heeft de afgelopen vier jaar in de oppositie prettig samengewerkt met GroenLinks en GPR/B.

De burgemeester geeft de partijen mee het prettig te vinden om in het formatieproces zijn input te geven over de portefeuilleverdeling en is bereid om, indien gewenst, zijn bijdrage te leveren aan het proces. Hierbij staat voorop dat hij in zijn rol onafhankelijk is. Daarnaast geeft hij aan de voorkeur te hebben voor een onafhankelijke formateur en, indien gewenst en mogelijk is, om schrijfcapaciteit van de organisatie beschikbaar te stellen.

De gemeentesecretaris geeft aan het wenselijk te vinden dat de organisatie betrokken is bij de formatieprocessen, zodat er geadviseerd kan worden over de haalbaarheid en financiële impact van de voorstellen. Er zijn ambtenaren beschikbaar om toelichting te geven over thema's of voorstellen te beoordelen op uitvoerbaarheid. Daarnaast is er een ambtenaar beschikbaar om te formateur te ondersteunen en mee te schrijven. De gemeentesecretaris geeft aan om, indien gewenst, beschikbaar te zijn om de stand van zaken m.b.t. de organisatieontwikkeling toe te lichten.

6. Conclusie

A. Passende bestuursvorm

Vrijwel alle partijen gaven aan dat de oppositie in deze periode meer betrokken moet worden dan in de afgelopen jaren. De partijen verschillen wel over de invulling en verstrekkendheid hiervan. Een aantal partijen is voor een raadsakkoord terwijl andere partijen dit niet zien zitten. De partijen die voor een raadsakkoord zijn, erkennen dat dit voor nu nog te vroeg is. Ook omdat voor een raadsakkoord alle partijen nodig zijn.

De meeste partijen, behalve CDA en VPR, hebben de voorkeur voor een coalitieakkoord met aanvullend een raadsagenda (aantal onderwerpen/thema's die de raad als geheel agendeert en bespreekt, en niet zijn uitgewerkt in het coalitieakkoord). Als criterium wordt gesteld dat een grote meerderheid van de raad deel moet nemen aan de raadsagenda. **Vrijwel alle partijen** geven aan dat een coalitieakkoord op hoofdlijnen beter past bij een raadsagenda dan een traditioneel coalitieakkoord dat minder ruimte geeft. De VPR steunt de variant van een coalitieakkoord op hoofdlijnen met een raadsagenda. Het CDA kiest voor een traditioneel coalitieakkoord.

Op basis van alle gesprekken en stukken kan de volgende conclusie worden getrokken:

- Een raadsakkoord is voor Rheden nog te vroeg.
- Het is belangrijk dat de coalitie de oppositie er meer bij betreft dan in voorgaande jaren.
- Een coalitieakkoord op hoofdlijnen in combinatie met een raadsagenda wordt breed gedragen. In deze raadsagenda worden onderwerpen geagendeerd die vervolgens raadsbreed worden besproken. Deze onderwerpen worden niet uitgewerkt in het coalitieakkoord.
- Onderwerpen die genoemd zijn: marktwerking/organisatie in de zorg, toekomst jeugdzorg, (burger)participatie, betrekken groepen inwoners die zich nu onvoldoende gehoord voelen. Ik kan mij voorstellen dat deze discussies worden voorbereid door een breed samengestelde raads werkgroep.

B. Kansrijke coalitie

Naar aanleiding van de antwoorden aangaande de gewenste coalitie en de gewenste omvang, laat onderstaand overzicht de coalitievoorkeuren van partijen zien.

Partij	Voorkeursvariant
GroenLinks	1. GroenLinks, D66, PvdA, ChristenUnie + extra partij 2. GroenLinks, D66, PvdA, ChristenUnie
D66	1. GroenLinks, D66, PvdA, ChristenUnie + extra partij (mogelijk GPR/B) 2. GroenLinks, D66, PvdA, ChristenUnie
VVD	1. GroenLinks, D66, VVD + extra partij
PvdA	1. GroenLinks, D66, PvdA, ChristenUnie + GPR/B of CDA 2. GroenLinks, D66, PvdA, ChristenUnie
GPR/B	Geen voorkeurscoalitie, willen wel onderdeel van coalitie zijn
CDA	1. VVD, GPR/B, CDA, CU + D66 / PvdA 2. D66, VVD, PvdA, CDA, CU
VPR	1. VVD, GPR/B, CDA, VPR en ChristenUnie
ChristenUnie	1. GroenLinks, D66, PvdA, ChristenUnie + GPR/B (anders CDA of VVD) 2. GroenLinks, D66, PvdA, ChristenUnie

Geen enkele partij heeft gesproken over de mogelijkheid van een minderheidscoalitie. **De meeste partijen** geven de voorkeur voor een brede coalitie, waarbij de ze erkennen dat er wel een aantal inhoudelijke obstakels zijn. **Vrijwel alle partijen** noemen als belangrijke thema's de Posbank, energietransitie, financiële lasten, woningbouw, zorg en burgerbetrokkenheid. Hier bestaan wel de nodige inhoudelijke verschillen. De partijen GroenLinks, D66, PvdA en ChristenUnie geven aan graag met elkaar de basis voor een coalitie te willen vormen. Naast een brede coalitie wordt een smalle coalitie als een serieus alternatief gezien.

Er zijn op grond van de verkiezingsuitslag, naast minderheidscoalities en werken op basis van een raadsakkoord, meerdere meerderheidscoalities mogelijk. De uiteindelijke puzzel – gelegd door alle partijen – geeft het volgende beeld:

- Het doorgaan van de huidige coalitie is mogelijk maar heeft bij niemand de voorkeur.
- ChristenUnie wordt gezien als een betrouwbare partner voor een stabiele meerderheid.
- Er is een basis van GroenLinks, D66, PvdA en ChristenUnie. Zij hebben samen een krappe meerderheid van 14 zetels. Inhoudelijk staan deze partijen redelijk dicht bij elkaar.
- Het is mogelijk om een coalitie te vormen met deze vier partijen, maar bovengenoemde partijen hebben in principe een voorkeur voor een bredere coalitie.
- Welke de vijfde partij zou moeten zijn voor een bredere coalitie is niet helemaal duidelijk. Dit is afhankelijk van in hoeverre deze partij past bij de wensen van de vier partijen. De meest genoemde partij is GPR/B.
- Een coalitie met CDA of VVD lijkt als vijfde partij programmatisch en qua voorkeurscoalitie lastig. Een smalle coalitie blijft een serieuze optie.

7. Advies

Gehoord hebbend alle partijen geef ik het volgende advies:

- 1. Ontwikkel een coalitieakkoord op hoofdlijnen met daarnaast aan raadsagenda waarin een aantal opgaven worden genoemd die raadsbreed worden opgepakt. Deze onderwerpen worden niet uitgewerkt in het coalitieakkoord. Betrek inwoners hierbij.**
- 2. Een coalitie moet gebaseerd zijn op onderling vertrouwen, maar toch is het raadzaam in een coalitieakkoord over belangrijke onderwerpen en het budgettair kader wel heldere afspraken te maken.**
- 3. Actualiseer de raadsagenda regelmatig zodat deze actueel blijft. Dit versterkt de brede samenwerking in de raad. Maak hier afspraken over.**
- 4. Start de formatie met het verkennen van een coalitie van GroenLinks, D66, PvdA en ChristenUnie.**
- 5. Indien een bredere coalitie gewenst is, verken dan direct of het mogelijk is om met GPR/B tot een inhoudelijk vergelijk te komen over de belangrijke onderwerpen lastenontwikkeling, Posbank en duurzaamheid/energietransitie.**
- 6. Wanneer deze combinatie onvoldoende perspectief geeft op het ontwikkelen van een stabiel coalitieakkoord, verken dan een coalitie zonder vijfde partij of met CDA of VVD (in die volgorde). Voer hier met GroenLinks, D66, PvdA en ChristenUnie het gesprek over.**
- 7. Stel in een overleg met GroenLinks, D66, PvdA en ChristenUnie vast wie het beste kan optreden als formateur, waarbij in acht wordt genomen het Rhedens gebruik dat de grootste partij het initiatief heeft.**
- 8. Zorg voor mogelijkheden voor burgers om hun inbreng in het formatieproces te leveren; bijvoorbeeld door het organiseren van een “markt” of open dag.**
- 9. Koppel tijdens het formatieproces regelmatig terug aan raad en burgemeester, zodat de partijen die niet in de coalitie zitten desgewenst suggesties kunnen meegeven.**
- 10. Betrek de ambtelijke organisatie bij het formatie- en schrijfproces. Betrek de griffier in zijn onafhankelijke rol als procesbewaker. Maak hier vooraf duidelijke afspraken over.**
- 11. Zorg er bij de invulling van de wethoudersposities voor dat er een stabiel, deskundig en slagvaardig team gevormd wordt.**

De eerste stap is gezet, de informatieronde is hiermee afgesloten. Ik wens de partijen een inspirerende formatie met ruimte en begrip voor elkaars positie en mooie plannen en beleid voor de gemeente Rheden. Ik heb er vertrouwen in, ook omdat ik de Rhedense partijen en raadsleden heb leren kennen als constructief en oplossingsgericht.

Bijlage 1: Opdracht informateur, opgesteld door GroenLinks

Opdracht informateur

De opdracht voor de informateur is:

Verken voor de gemeenteraad van Rheden de meest passende en gedragen bestuursvorm. Onderzoek het raadsakkoord, de raadsagenda en het coalitieakkoord of een combinatie daarvan.

Nodig de volgende partijen uit:

- De politieke partijen die bij de gemeenteraadsverkiezingen in 2022 met minimaal één zetel verkozen zijn.
- De politieke partijen die voorgaande raadsperiode wel minimaal één zetel hadden, maar ditmaal niet deelgenomen hebben.
- De burgemeester en gemeentesecretaris van de Gemeente Rheden.

Als er op basis van deze gesprekken een coalitieakkoord het meest passend en gedragen blijkt te zijn, tot een voorstel te komen welke partijen er in een volgende fase betrokken moeten zijn. Neem in de gesprekken de volgende vragen mee:

- Welke politieke keuzes liggen voor?
- Wat zijn de wensen van de partijen?
- Waar zijn partijen het over eens, en waarover niet? Wat zijn de politiek gevoelige onderwerpen?
- Welke partijen willen met elkaar samenwerken, welke niet? Worden er partijen uitgesloten?
- Wat zijn kansrijke collegevarianten?
- Welke rol in dit proces zien burgemeester en gemeentesecretaris voor zichzelf?

Maak gebruik van de volgende stukken ter ondersteuning van de gesprekken:

- Het overdrachtsdocument.
- De ingevulde matrix door politieke partijen.
- Het advies van de werkgroep raadsakkoord.
- Overige relevante documenten die worden aangeleverd door de griffie.

Voor het vervolproces een voorstel te doen hoe de inwoners, belangen groepen en de eventueel niet bij de formatie betrokken partijen het beste betrokken kunnen worden bij de totstandkoming van een raadsakkoord, raadsagenda en/of coalitieakkoord.

Ter ondersteuning zal de griffier in deze eerste fase optreden als penvoerder.

Rheden, 21 maart 2022